

Lyden av ...

Momentum-biennalen viser variasjonen og innbyr til varierte lytteopplevelser i spennet fra ren meditasjon til aktiv lytting



Ren idyll: Jana Winderens installasjon i vannkanten på Jeløya er ett av de beste bidragene til årets utgave av Momentum-biennalen. FOTO: Galleri F15 / Momentum

KUNST

Lars Elton
KUNSTKRITIKER OG ANMELDER I DAGSAVISEN

PUBLISERT 26.07.2025 - 11:29

Få nyhetsbrev fra Dagsavisen. Meld deg på [her!](#)

Utstilling

Momentum 13: Between/Worlds: Resonant Ecologies

Galleri F15, Moss

Fra 14. juni til 12. oktober



JELØY (Dagsavisen): Hva er det egentlig vi hører når vi ikke hører noen ting? Årets

utgave av kunstbiennalen Momentum dreier seg om lyd, og den viser at naturens stillhet sjelden er stille.

Evnen til å konsentrere seg er sterkt truet. Mange opplever at det å sette seg rolig ned og bare være til stede sjelden er et alternativ. I den digitale hverdagen er det alltid en ny fristelse som jager deg videre. Hvis vi skal tro en kritikerkollega bruker generasjonen som er vokst opp med digitale dingser ofte støydempende hodetelefoner for å stenge verden ute – uten egentlig å konsentrere seg om noe.

Så hvilken betydning har da lyd og auditive opplevelser? Det forsøker den 13. Momentum-biennalen å finne ut av. Med ny, dansk F15-direktør er kuratoren – nær sagt, selvfølgelig – dansk, men Morten Søndergaard favner bredt og har invitert kunstnere fra 16 land, inkludert såpass fjerne, og i vestlig sammenheng, sjeldne land som Colombia, Japan og Mexico. Norge og Danmark er bredest representert.



Med sin klare referanse til krigen i Ukraina er Janet Cardiff og George Bures Millers lydinstallasjon i et skogholt det av Momentum-biennalens bidrag som sterkest knytter seg opp til samtidens virkelighet. FOTO: Galleri F15 / Momentum

Momentum 13 har fått tittelen «**Between / Worlds: Resonant Ecologies**». Det er et ordhell som kan bety alt og ingenting, så jeg synes det er mer interessant å ta turen ut i terrenget og inn på Galleri F15 og finne ut hva de 40 prosjektene tilbyr publikum.

Jeg skulle ikke gå lenge gjennom skogen før jeg oppdaget at det å arrangere en fire måneder lang biennale byr på flere utfordringer: En drøy måned etter åpningen er behovet for daglig vedlikehold påtakelig. Da jeg tok turen denne uken, manglet flere informasjonsskilt, ett lå på bakken med informasjonen ned, og ett var helt blankt – bortsett fra at det sto Momentum13 nederst på den oransje platen.

Det blanke informasjonsskiltet viste seg å være betegnende for den opplevelsen deler av Momentum legger til rette for. På kartet kunne jeg se at det var plassert der den meritterte lydkunstneren Jana Winderens bidrag skulle være. Jeg hadde fordelen av at jeg hadde studert pressematerialet. Der hadde jeg sett et vakkert bilde av en benk under et tre i vannkanten, så straks jeg så benken visste jeg hvor jeg skulle.



Christian Skjødt Hasselstrøms bidrag er ett av verkene på Momentum-biennalen som innbyr til stille meditasjon. FOTO: Galleri F15 / Momentum

Det satt allerede en mann på benken, så jeg spurte om jeg kunne dele den med ham. Han svarte hyggelig «– Ja, gjerne» og ryddet plass. Utsikten over Oslofjorden var nydelig, men jeg hørte ingen ting annet enn de (naturlige) lydene som alltid er der. Etter noe tid spurte jeg om han hadde hørt lydinstallasjonen. Svaret var overraskende nok «nei», så etter en tid takket jeg for praten og vandret videre.

Jeg hadde, med andre ord, ikke hørt noe som helst som imøtekom ideen jeg hadde om hva jeg skulle høre. Men jeg hadde hatt en hyggelig prat, og jeg hadde hørt mange vakre naturlyder, både på benken og på min vandring gjennom skogen. Fuglesang og vindens susing i trærne er alltid godt å høre på.

Da jeg kom opp til Galleri F15 etter å ha fullført runden gjennom skog og åker, kunne resepsjonisten bare beklage at skiltet manglet tekst. Men vedkommende fortalte meg ikke at det skulle stått en instruksjon på skiltet, om å lukke øynene og fokusere på lyden lengst unna, for så å fokusere på den lyden som oppleves nærmest. Deretter skulle jeg, ifølge lytteøvelsen, finne en lyd som beveger seg mellom nært og fjernt.

Dette vet jeg fordi jeg har lest en kritikerkollegas gjengivelse av teksten som tidligere (antar jeg) sto på informasjonsskiltet. Vedkommende må ha vært ute i skogen på Jeløya før jeg var der. For den instruksjonen kritikeren referer til står ikke noe annet sted. Ikke i informasjonsbrosjyren du kan få med deg, ikke på Momentums nettsider og heller ikke i boken som følger utstillingen. De fleste kunstnerne er presentert med beskrivelser av verket de viser, men på Jana Winderens sider glimrer instruksjonen med sitt fravær. Den manglende beskrivelsen er beklagelig, ikke minst fordi instruksjonen står i en sterk tradisjon der Yoko Ono er en pioner.



Maia Urstad har bygget en liten paviljong, eller et skur, som ramme for sin installasjon til Momentum-biennalen. FOTO: Galleri F15 / Momentum

Det å sette seg ned på en benk og betrakte landskapet byr som oftest på en god opplevelse. Når du sitter stille kan du ta inn alt det som skjer rundt deg – lyd, lukt, lys og farger, luftens bevegelser og ting som skjer i landskapet foran og rundt deg – samtidig som du får en indre konsentrasjon rundt det som skjer i hodet og kroppen.

Maia Urstad gjør det samme som Jana Winderen, bortsett fra at hun har bygget en liten paviljong, eller et skur, rundt benken. Dermed blir det en sterkere konsentrasjon om det du ser, samtidig som hennes lydinstallasjon bryter ned muligheten til å fange inn landskapets lyder. For inne i skuret spilles et lydspor med sikkerhetsinformasjon fra all verdens båter, fly og tog. Lydsporet kan oppleves både omsorgsfullt og irriterende. Denne tvetydigheten kan like gjerne sende tankene dine ut i verden som den kan få deg til å ville flykte inn i det landskapet du faktisk sitter og ser på.

Slik blir to i utgangspunktet like situasjoner betegnende for det store spennet som finnes innenfor det marginale lydkunstfeltet. Momentum-biennalen viser variasjonen og innbyr til varierte lytteopplevelser i spennet fra ren meditasjon til aktiv lytting.

Blant de interessante finner vi Janet Cardiff og George Bures Millers invaderende lydinstallasjon i et skogholt. Der kan du sette deg på en stubbe og ta inn over deg hvordan lyden av krig blander seg med naturlige lyder på en skremmende måte – ikke minst fordi hovedinntrykket er idyllisk. Christian Marclay er en annen kunstner det er verdt å få med seg. Hans kortfilm «Telephones» fra 1995 er en klassiker der han setter sammen filmklipp av folk som snakker i telefon. Tempoet og den presise klippingen er en fryd å se på, ikke minst fordi filmen er en forløper til den enda mer imponerende «The Clock», som han fikk Gulløven for på Venezia-biennalen 2011.



Christian Marclays kortfilm «Telephones» vises i butikken på Galleri F15. FOTO: Galleri F15 / Momentum

Lyd er en viktig informasjonskilde, og ved å stenge den ute distanserer du deg fra verden. Om dette er den eneste påminnelsen du får med deg fra Momentum, er det nok til å anbefale et besøk. Men det er mye som ikke imponerer, selv om den trettende utgaven er bedre enn de siste, skandalebefengte biennalene. Når du føyer til at informasjonen på Momentums nettsider bare finnes på engelsk, blir den manglende tilknytningen til biennalens viktigste publikum – nordmenn er i klart flertall blant de besøkende – et påfallende problem. Engelsk «artspeak» burde være unødvendig for en biennale som (burde?) ønske(r) å nå ut til et bredt publikum.



Svenske Carl Michael von Hausswolff har tatt utgangspunkt i en lokal spøkelseshistorie med sitt bidrag «Look at me ... You're gone» til Momentum-biennalen. FOTO: Eivind Lauritzen – Galleri F15 / Momentum



Flere av kunstnerne på Momentum-biennalen fokuserer på mikrolydene i naturen. Louise Mackenzie har greid å lage noe som er visuelt interessant. FOTO: Eivind Lauritzen – Galleri F15 / Momentum



Copyright Dagsavisen © 2025

DAGSAVISEN

Sjefredaktør: [Lars West Johnsen](#)
Adm. direktør: [Nina Kordahl](#)
Nyhetsredaktør (konst.): [Tore Ryssdalsnes](#)
Nyhetsredaktør: [Kathleen Buer](#) (permisjon)
Kulturredaktør: [Mode Steinkjer](#)

DAGSAVISEN

Desksjef: [Espen Hågensen Rusdal](#)
Nyhetsjef: [Ines Margot Zander](#)
Nyhetsleder: [Jørn H. Skjærpe](#)
Debattansvarlig: [Hermund Lybeck Kjernli](#)

KONTAKT OSS

Sentralbord: 22 99 80 00
Abonnement: 22 99 80 50
Organisasjonr.: 980 454 347
[Tips oss](#)
Frontsjef nå: [Dag Høie](#)

OM OSS

[Jobb i Mediehuset Dagsavisen](#)
[Kontakt oss](#)
[Kundeservice](#)
[Annonse](#)
[Personvernpolicy](#)
[Personverninnstillinger](#)

Powered by Labrador CMS